

adolescent age doesn't contradict necessity an integral system of information education, that would include a child from an early age, because already then it starts to encounter with informational influence. Information culture forms in young teen-ager spiritual values, moral-ethical instructions, artistic-aesthetical tastes, social norms of behavior in the information environment. It influences on his value orientations, thereby helps to enlist into norms and values of society. Information culture allows to distinguish positive from negative both in the internal and external world, directs the young teen-ager to self-affirmation, on realization of his own abilities, social aspiration and expectation. Thanks to it, provides the harmonization of his internal and external world, forms certain type of behavior as a conscious action in social conditions.

Originality. *Determined positive influence of information culture on the formation of value orientations in early adolescent age.*

Conclusion. *Information culture is called to influence positively on the value orientations of young teen-ager. It helps to form his moral-ethical base, complex of spiritual values, certain social norms. All this will further him to appreciate properly information about events that take place around.*

Further investigation need of the problem of education of information culture in young teen-ager and introduction necessary pedagogical conditions for ways of realization this process.

Key words: *values, culture, hierarchy of values, value orientations, the early adolescent age, information, information space, information culture.*

References:

1. Andrushchenko, V. P. (1997). *Philosophy*. Kyiv: Vikar (in Ukr.)
2. Baryshpolets, O. T. (2010). *Media culture of personality: social-psychological approach*. Kyiv: Milenium (in Ukr.)
3. Horlach, M. I. (1997). *Social philosophy*. Kyiv: KH (in Ukr.)
4. Dzikovska, N. (2009). The value orientations in structure of personaliity. *Aktualni problemy humanitarnykh ta pryrodnych nauk (Actual problems of humanistic and natural sciences)* 5, 47-49. (in Ukr.)
5. Krasnovskiy, V. (2006). The global systems of modernity and teen-ager: factors of interaction. *Praktychna psykholohiia ta sotsialna robota (Practical psychology and social work)* 6, 28-32. (in Ukr.)
6. Podolska, Ie. A. (2006). *Philosophy*. Kyiv: Tsentr navchalnoi literatury (in Ukr.)
7. Soshyna, Iu. (2013). The values and value orientations in system of valuable-semantic sphere of teen-ager. *Zbirnyk naukovykh prats K-PNU Ivana Ohienka (Collection of scientific works of Kamianets-Podilsky National Ivan Ohienko University)* 22, 530-539. (in Ukr.)
8. Sukhomlynska, O. (2002). Conceptual principles of formation of spirituality of a personality on base Christian moral values. *Shliakh osvity (The way of education)* 4, 13-18. (in Ukr.)
9. Shcherba, S. P. (2007). *Philosophy*. Kyiv: Kondor (in Ukr.)
10. Yanitskii, M. S. (2000). *The value orientations of personaliity as dynamic system*. Kemerovo: Kuzbass-vuzizdat (in Russ.)

*Стаття надійшла до редакції 05.03.2016
Стаття прийнята до публікації 6.04.2016 р.*

УДК 378.1

Федченко Ю.О.

аспірант кафедри педагогіки
вищої школи і освітнього менеджменту,
Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького, Україна

РОЛЬ ПЕДАГОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ І ПРОФЕСІЙНОЇ САМОІДЕНТИФІКАЦІЇ У ФОРМУВАННІ ГОТОВНОСТІ ДО ПРОФЕСІЙНОГО САМОРОЗВИТКУ МАГІСТРАНТІВ ПЕДАГОГІЧНОГО ПРОФІЛЮ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Розкрито соціальне значення та необхідність формування педагогічної культури та сприяння у професійній само ідентифікації магістрантів педагогічного профілю з метою формування готовності до професійного саморозвитку майбутніх викладачів під час навчання у вищих навчальних закладах. Виявлено наявність недооцінки значення рівня педагогічної культури і професійної самоідентифікації у процесі формування готовності магістрантів педагогічного

профілю до професійного саморозвитку під час навчання у вищих навчальних закладах і відповідно визначено, що одним із важливих завдань професійної підготовки майбутніх викладачів вищих навчальних закладів на сучасному етапі розвитку українського суспільства є належна організація навчально-виховного процесу магістрантів педагогічного профілю з питань професійної самоідентифікації.

Виявлено, що у процесі навчання майбутні викладачі вищих навчальних закладів опановують методики та технології педагогічної роботи. Проте, для формування готовності до професійного саморозвитку магістрантів педагогічного профілю під час навчання у вищих навчальних закладах необхідно також забезпечити студентам можливість застосування критеріїв професійної самоідентифікації з урахуванням рівня їх педагогічної культури.

Ключові слова: професійний саморозвиток, готовність до професійного саморозвитку магістрантів педагогічного профілю, педагогічна культура, професійна ідентичність, професійна самоідентифікація.

Постановка проблеми. Професійне становлення магістранта педагогічного профілю передбачає складний багатовекторний і багатоаспектний процес розвитку і саморозвитку його особистості: розумової активності, здатності аналізувати, прагнення здобувати знання, що є необхідним для виконання професійної діяльності. Завдяки таким якостям формується компетентність професіонала, здатного функціонувати у непростих сучасних умовах. Дослідники відзначають, що зміст навчально-виховного педагогічного процесу передбачає не лише набуття готових знань, придатних для застосування у діяльності за усталеними стандартами, а й досвід набуття знань самопізнання і професійного саморозвитку. Під саморозвитком ми розуміємо процес виникнення і реалізації готовності особистості до прояву здатності самостійно ставити і вирішувати задачі по її самозміні.

Професійне становлення майбутнього фахівця передбачає формування у нього здатності до професійного саморозвитку, професійного планування і прогнозування. Така здатність полегшує оволодіння професійними знаннями, мотивує на досягнення бажаного результату. Готовність до професійного саморозвитку дозволяє орієнтуватися у розмаїтті наукових напрямів та інноваційних технологій педагогічної діяльності, формує навички планування та прогнозування розвитку освітніх ситуацій та оволодіння прийомами навчання педагогічних дисциплін. Формування готовності до професійного саморозвитку тісно пов'язане з процесом професійної самоідентифікації і є рушійною силою у досягненні особистістю професійної ідентичності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Аналіз стану теорії та практики психолого-педагогічної підготовки майбутніх педагогів свідчить про справедливність стверджень ряду авторів щодо позитивних зрушень у підготовці викладачів вищих навчальних закладів. Дослідженню загальних підходів до професійної педагогічної діяльності присвячені праці О. Абдуліної, С. Вітвіцької, Ф. Гоноболіна, С. Кондратьєвої, Л. Кондрашової, В. Крутецького, А. Кузьмінського, Н. Кузьміної, Ю. Кулюткіна, І. Лернера, А. Маркіної, Л. Мітіної, В. Сластьоніна, О. Щербакова, у яких розкрито особливості професійної педагогічної діяльності і особистості педагога, що зумовлює пошук нових перспективних підходів до підготовки майбутнього викладача у системі вищої освіти. Останні роки активно розробляється концепція університетської педагогічної освіти (А. Алексюк, О. Глузман, Л. Коваль, Л. Нечепоренко, В. Сагарда), у роботах К. Корсака, Т. Кошманової, Н. Лавриченко, М. Лещенко, В. Лугового, В. Майборода та ін. досліджується методологія і історія педагогічної освіти в Україні і за кордоном. Здійснюється активний пошук шляхів підвищення результативності підготовки магістрантів (В. Бондар, О. Мороз, З. Сlepкань). Наряду з позитивними зрушеннями у підготовці магістрантів педагогічного профілю залишаються невирішеними деякі питання, а саме:

- співвідношення мети, змісту, форм, педагогічної підготовки випускників класичних і педагогічних університетів освітньо-кваліфікаційного рівня магістр;

- моделі, технології, змісту, форм, методів педагогічної підготовки магістрантів педагогічного профілю;
- спадкоємності і наступності у підготовці педагогів різних освітньо-кваліфікаційних рівнів;
- уніфікації дипломів про повну вищу педагогічну освіту за кордоном.

Аналіз наукової і практичної діяльності класичних і педагогічних університетів свідчить про те, що підготовка магістрів педагогічного профілю досліджена недостатньо. Єдиної цілісної концепції щодо підготовки магістрів педагогічного профілю в умовах ступеневої педагогічної освіти як складової неперервної педагогічної освіти немає. Та незважаючи на це, науковці солідарні стосовно того, що освіта загалом, а неперервна педагогічна зокрема, має стати гарантом забезпечення історичного переходу нації до суспільства знань. Її провідною метою визначено розвиток особистості педагога як суб'єкта діяльності, а сутністю педагогічної підготовки магістрів – оволодіння знаннями, вміннями, навичками, розвиток професійних якостей особистості, що забезпечить успішність і продуктивність у виконанні своїх професійних обов'язків.

Мета статті – розглянути загальні проблеми формування готовності до професійного саморозвитку магістрантів педагогічного профілю під час навчання у вищих навчальних закладах, можливість надання допомоги і корегування цього процесу в умовах навчально-виховного процесу вищого навчального закладу (ВНЗ).

Виклад основного матеріалу. Формування готовності магістрантів педагогічного профілю до професійного саморозвитку у процесі їх професійної підготовки у вищому навчальному закладі відповідає вимогам становлення майбутніх педагогів. На думку Н. Бордовской, А. Реан, саморозвиток і потреба у саморозвитку є одними з базових складових формування зрілості особистості.

Поняття «формування» (лат. formare) означає: 1) створювати; 2) надавати чому-небудь певну форму, вигляд, завершеність; породжувати [1, С. 537].

М. Фіцула зазначає, що формування особистості являє собою становлення людини як соціальної істоти, внаслідок впливу виховання і середовища на внутрішні сили розвитку. Вчений вважає поняття «формування» близьким до поняття «розвитку». Розвиток – це зміна, що являє собою перехід від простого до більш складного, від низького рівня до високого; процес в якому поступове накопичення кількісних змін призводить до утворення якісних змін [2, С. 623].

Головний шлях процесу формування – цілеспрямоване оволодіння знаннями про природу речей, оточуючий світ, людину, соціум, яке здійснюється протягом усіх років навчання як у загальноосвітній так і у вищій школі. Процес формування грамотності людини і підвищення її загальнокультурного рівня пов'язують із навчальною діяльністю, яка є процесом засвоєння знакових систем, що відображають предмети, явища та процеси об'єктивного світу. Саме системі освіти належить роль того соціального інституту, що здатен забезпечити особистості оволодіння не лише письмовою формою живої мови, але й оволодіння іншими знаковими системами, які утворюють спеціалізовану, у багатьох випадках штучно створену мову різних галузей наукового пізнання [3, С. 8]. Вивчення філософських, педагогічних і психологічних наукових джерел свідчить про те, що цей термін використовується в контексті дефініцій «педагогічної культури» і «педагогічної компетентності» [4], [5]. Спробуємо проаналізувати та визначити ці поняття.

Культура має три основні рівні функціонування: загальний – спосіб існування людства; соціальний – уособлює сукупність досягнень мікро- або макрогрупи; особистісний – культуру окремої особистості [6, С. 26]. Наше дослідження потребує зосередження саме на третьому рівні функціонування культури, а тому в подальшому ми будемо розглядати культуру окремої особистості. З позицій системного підходу культура особистості являє собою систему, що включає різноманітні підсистеми або аспекти: естетичний, етичний, педагогічний, фізичний та інші. Вони є відкритими і мають загальні точки торкання.

Відома російська дослідниця О. Бондаревська пропонує розглядати педагогічну культуру як частину загальнолюдської культури, що має своїм змістом світовий педагогічний досвід як зміну культурних епох і відповідних педагогічних цивілізацій, як історію педагогічної науки і практики, як зміну освітніх парадигм. Особливістю педагогічної культури є те, що її об'єктом, метою і результатом є особистість, її освіта, виховання та розвиток, у тому числі саморозвиток [7, С. 42]. Тож, педагогічна культура – складний соціально-педагогічний феномен, який слід розглядати як інтегровану єдність певних структурних компонентів особистості, що гармонійно поєднуються між собою: наукового світогляду і наукових знань, ерудиції, духовного багатства, особливих особистісних якостей (гуманізм, справедливості, вимогливої доброти, тактовності, толерантності, прагнення до самовдосконалення), культури педагогічного мислення, психолого-педагогічної і методичної підготовки, досконалого володіння педагогічною технікою, позитивного педагогічного іміджу, зовнішньої естетичної привабливості [8]. Складові педагогічної культури накладають особливий відбиток на особистість педагога і педагогічну діяльність.

На думку О. Шевнюк у культурологічному розумінні педагогічна культура означає результат засвоєння викладачем загальнокультурного досвіду з урахуванням специфіки професійно-педагогічної діяльності. Педагогічна культура є зрізом цілісної системи культурних знань, цінностей і діяльності педагога. Завдяки їй здійснюється трансляція знань, умінь і навичок викладача у теоретичному і практичному аспекті. Вона є мірою реалізації загальнокультурного потенціалу педагога [9, с. 169–177]. Виходячи з вище сказаного, підкреслимо, що магістрант педагогічного профілю повинен володіти певним рівнем педагогічної культури, що забезпечує відповідний рівень його педагогічної компетентності і формує готовність до професійного саморозвитку. Педагогічна компетентність майбутнього викладача вищої школи являє собою єдність теоретичної і практичної готовності до здійснення педагогічної діяльності. Окрім окресленого, слід додати наявність цілеспрямованого набуття педагогічних знань, умінь і навичок.

Процес формування готовності магістрантів педагогічного профілю до професійного саморозвитку характеризується продуктивною працею особистості під впливом самоосвіти, розширенням рівня її духовного і інтелектуального розвитку, зміцненням і розвитком світогляду, практичною перевіркою власних позицій у сфері професійної діяльності.

Формування готовності до професійного саморозвитку особистості як свідомо і цілеспрямована діяльність, спрямована на вдосконалення себе як професіонала перш за все з точки зору змісту того, що необхідно вдосконалювати. Магістрант педагогічного профілю ставить перед собою мету – якнайкраще підготуватися до майбутньої професійної діяльності. Потреба у професійному саморозвитку особистості вимагає чіткого усвідомлення того, хто ти є, мети своєї діяльності, значущості професії, а також оволодіння як уміннями самостійно навчатися (інтелектуальні, волевові та організаційні вміння), так і професійними якостями (працьовитість, відповідальність, уважність, посидючість, впевненість у правильності обраного шляху та ін.). Відповідно, змістом, завданнями підготовки магістрантів педагогічного профілю до професійного саморозвитку у процесі навчання є формування їх готовності до професійного саморозвитку.

У нашому дослідженні під готовністю магістрантів педагогічного профілю до професійного саморозвитку розуміється інтегративна якість особистості, яка характеризується її позитивним ставленням до педагогічної діяльності; наявністю критичного ставлення до власного результату навчальної діяльності, що забезпечує розуміння ними (магістрантами) своїх педагогічних здібностей; здатності до саморозвитку в процесі навчання і становленню професійної самоідентифікації. Професійна самоідентифікація не можлива без самоаналізу, саморозвитку, самопорівняння,

самоспівставлення і самоототожнення себе з іншими особистостями, які добре обізнані і мають знання та досвід у певному професійному колі питань.

Пропонуємо власне визначення цього поняття. Професійна самоідентифікація – базисний механізм структурування самосвідомості, завдяки якому відбувається особистісний і професійний розвиток людини, її соціалізація і персоніфікація; шляхом самоаналізу досягається встановлення відповідного рівня професійної ідентичності, ступеню визначеності своєї соціальної співвіднесеності і ототожнення з певною професійною спільнотою.

Щодо формування готовності магістрантів педагогічного профілю до професійного саморозвитку під час навчання у вищому навчальному закладі, то основним тут є мотивація до саморозвитку, досягнення відповідного рівня педагогічної культури, професійна самоідентифікація, набуття професійно значимих якостей особистості і їх удосконалення.

Перспективи подальших розвідок : наступними кроками у цьому напрямку будуть розробка моделі формування готовності магістрантів педагогічного профілю до професійного саморозвитку та апробація її у процесі їх навчання у вищому навчальному закладі; визначення мети, структури та змісту алгоритму взаємодії викладача і студентів, що дозволяє сформувати готовність майбутнього педагога до саморозвитку

Список використаної літератури

1. Словарь иностранных слов. – [13-е изд., стереотип]. – М.: Рус. яз., 1986. – 608 с., С. 537.
2. Педагогическая энциклопедия. – М.: «Советская энциклопедия», 1966. – Т.3. – 879 с. – (Энциклопедии, словари, справочники), С. 623.
3. Онушкин В. Г. К новой концепции грамотности / В. Г. Онушкин, Е. И. Огарёв // Проблемы функциональной грамотности взрослых: [сборник научных трудов / под ред. В. Г. Онушкина, Ю. Н. Кулюткина]. – Санкт-Петербург, 1993, – С. 8.
4. Проблема самосознания учителя как «человека культуры» [Текст] / С. Н. Батракова // Мир психологии. - 2002. - N2.
5. Орбан-Лембрик Л. Е. Соціальна психологія. – К.: Академвидав, 2003. – 446 с.
6. Колошина В. Ф. Самоактуалізація викладача // Практична психологія та соціальна робота. – 2005. – № 1. – С. 7 – 9.
7. Бондаревская, Е. В. Педагогическая культура как общественная и личная цель/ Е. В. Бондаревская // Педагогика.– 1999. – № 3. – С. 37-43.
8. Метаморфозы воспитания / под общ. ред. В. И. Астаховой. – Х.: Изд-во НУА, 2004. – 276 с., С. 26.
9. Шевнюк, О. Л. Зміст культурологічної освіти майбутнього вчителя / О. Л. Шевнюк // Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики: [зб. наукових праць]. – Випуск 7. – К., НПУ, 2002. – С. 169-177.

Fedchenko Y. O. - graduate student of pedagogy of higher education and educational management, Cherkasy National University Bohdan Khmelnytsky, Ukraine. **ROLE OF PEDAGOGICAL CULTURE AND PROFESSIONAL IDENTITY IN FORMATION OF READINESS FOR PROFESSIONAL PEDAGOGICAL SELF-DEVELOPMENT UNDERGRADUATES IN HIGHER EDUCATION**

Abstract

Introduction. The article is emphasized social importance and necessity of formation of pedagogical culture and promoting the professional identity of undergraduates pedagogical readiness to form to professional self-development of future teachers during their studies in higher education. Revealed the presence of underestimating importance of teaching culture and professional identity in the process of readiness graduate pedagogical to the professional self-development while studying in higher education and therefore determined that one of the important tasks of training future teachers of higher educational institutions at the current stage of development of Ukrainian society proper organization of educational process undergraduates *zprofesynoyi* identity. Revealed that during training future academics are learning techniques and technology educational work. However, for the formation of readiness for professional self-pedagogical undergraduates while studying in higher education institutions must also provide students the opportunity to use a professional identity on the basis of their educational culture. Thus, one of the major problems of formation of readiness for professional self-development of pedagogical graduate to professional self-development at the present stage of

development of Ukrainian society is the proper organization of the conditions of the educational process in higher educational institutions and help in establishing a professional identity.

Purpose of the article - to consider the problem of formation of readiness for professional self-development graduate pedagogical, and providing appropriate support in achieving the appropriate level of educational and professional culture of self-development.

Results. The ability to adjust the educational process taking into account the cultural foundations of teaching, increase its level of pedagogical undergraduates while studying in higher education contributes to the process of their professional identity and forms readiness for professional self-development. The results of the testing confirmed this category of students.

Originality. We believe that this approach is essential for the future high school teachers. He directs and promotes their ability to be able to perform professional activities. The proposed definition of professional identity corrects and directs in achieving the goal of undergraduates to the formation of pedagogical readiness for professional self-development.

Conclusion. Thus, while studying in higher education undergraduates learn pedagogical methods and techniques of professional self-development on the basis of professional identity considering their level of educational culture. Have the opportunity to adjust their level of educational culture, thereby contributing to the formation of their readiness for professional self-development and execution of professional activity at an appropriate level.

Keywords: professional self-development, readiness for professional self-development graduate pedagogical, pedagogical culture, professional identity, professional identity.

References

1. Dictionary of foreign words. - [13th ed., A stereotype]. - M.: Eng. lang., 1986 – 608, S. 537 (in Rus.)
2. Educational Encyclopedia. (1966). M.: "Soviet Encyclopedia", - Vol.3. - 879 s. - (Encyclopedias, dictionaries, reference books), S. 623 (in Rus.)
3. Onushkin, V. G. & Ogarev, E. I. (1993). Towards a new concept of literacy Problems of functional adult literacy: [collection of scientific papers / ed. V. G. Onushkin, N. Kulyutkina]. St. Petersburg (in Rus.)
4. Batrakova, S.N. (2002). The problem of self-consciousness of the teacher as a "culture of rights" [Text] *World of Psychology*, 2 (in Rus.)
5. Orban – Lembryk, L. E. Social Psychology. - K.: Akademydav, 2003. - 446 p. (in Ukr.)
6. Kaloshina, V. F. (2005). Samoaktualizatsiya vkladacha. *practicality psihologiya that sotsialna robot*, 1, 7 – 9 (in Rus.)
7. Bondarevskaya, E.V. (1999). Pedagogical culture as a social and personal goal. *Pedagogika*. 3. 37 – 43 (in Rus.)
8. Astakhov, V. I. (2004). Metamorphosis education / under total. Ed. - H.: Publishing house of the LSA., - 276 c, S. 26 (in Rus.)
9. Shevnyuk, O. L. (2002). Content cultural education of future teachers Creative personality of the teacher: problems of theory and practice [Coll. scientific papers]. - Issue 7 – Kyiv: NEA, 169–177 (in Ukr.)

*Стаття надійшла до редакції 05.02.2016
Стаття прийнята до публікації 6.04.2016 р.*

УДК 378.011.3-051

Шапран О. І.,

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри педагогіки,
ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький
державний педагогічний університет
імені Григорія Сковороди», Україна

РОЗВИТОК КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН

Анотація. Визначено сутність та основні ознаки ключових компетентностей особистості. Проаналізовано їх відомі класифікації. Розглянуто можливості розвитку ключових компетентностей у процесі вивчення педагогічних дисциплін шляхом їх міжпредметної